

Izazovi posvojenja djeteta

Šoštarić, Lana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:106001>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lana Šoštarić

IZAZOVI POSVOJENJA DJETETA

Završni rad

Petrinja, srpanj 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(PETRINJA)

Lana Šoštarić

IZAZOVI POSVOJENJA DJETETA

ZAVRŠNI RAD

Mentor rada: **prof.dr.sc.Siniša Opić**

Sumentor rada: **dr.sc.Tihana Kokanović**

Petrinja, srpanj 2021.

Sadržaj

Sažetak.....	4
Summary	5
1. UVOD	1
2. IZAZOVI RODITELJA KOD POSVOJENJA DJECE	2
2.1. <i>Potrebni uvjeti i pristanaka za zasnivanje posvojenja</i>	3
2.2. <i>Potrebni uvjeti za zasnivanje posvojenja na strani posvojenika djeteta</i>	4
2.3. <i>Potrebni uvjeti za zasnivanje posvojenja na strani posvojitelja</i>	4
2.4. <i>Postupak pokretanja posvojenja</i>	5
2.5. <i>Mišljenje o podobnosti i prikladnosti potencijalnih posvojitelja.....</i>	6
2.6. <i>Zasnivanje posvojenja i stručna pomoć i potpora nakon zasnivanja posvojenja</i>	9
2.7. <i>Pripreme za posvojenje</i>	10
2.8. <i>Prilagodba djeteta u novoj obitelji</i>	13
2.9. <i>Podrška roditelja posvojitelja od strane obrazovnih ustanova.....</i>	18
3. IZAZOVI RODITELJA KOD MEĐUNARODNOG POSVOJENJE DJECE	20
3.1. <i>Međunarodna konvencija o posvojenju i propisi koji određuju međudržavno posvojenje u RH</i>	20
3.2. <i>Postupak posvojenja iz inozemstva</i>	21
3.3. <i>Formaliziranje međunarodnog posvojenja i prava koja proistječu iz međunarodnog posvojenja</i>	23
3.4. <i>Iskustva i potrebe posvojiteljskih obitelji</i>	23
4. ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA	29
TUMAČ KRATICA.....	31

Sažetak

Posvojenje predstavlja proces usvajanja nekoga ili nečega od strane nekog drugog. Engleski termin za posvojenje je sličan nekoć često korištenoj riječi adopcija te je usko povezan s odabirom i prihvaćanjem određene pojave koja može predstavljati ljudsko biće, pravila ili neku drugu pojavu. Termin posvojenja se odnosi na prihvaćanje i zbrinjavanje djeteta od strane odraslih individualaca koji mu nisu biološki roditelji. Razlikuju se dva glavna tipa posvojenja; domaće posvojenje i internacionalno posvojenje. Posvojenje donosi značajne promjene u dinamici bračnih i obiteljskih odnosa, a često je popraćeno početnim nesnalaženjem roditelja u roditeljskoj ulozi, preispitivanjem vlastitih roditeljskih kompetencija te specifičnim reakcijama okoline, koje nerijetko u sebi sadrže različite mitove i predrasude o posvojenju. Svrha ovog rada je objasniti izazove teškoća i probleme roditelja pri posvojenju djeteta u Republici Hrvatskoj, načina na koji se nose s tim izazovima te specifičnih potreba koje imaju posvojitelji i posvojenici, a koje nije moguće zadovoljiti bez adekvatne pomoći i suradnje okoline i različitih institucija. Informacije, edukaciju i podršku posvojitelji očekuju i dobivaju od obitelji i od drugih posvojitelja odnosno udruga koje se bave roditeljstvom i posvojenjem, a ponajmanje od institucija. Dijelom je tomu razlog nepovjerenje u sadržajnu educiranost stručnih radnika u institucijama o posvojenju.

Ključne riječi; posvojenje, zasnivanje posvojenja, izazovi posvojenja, domaće posvojenje, međunarodno posvojenje

Summary

Adoption is the process of adopting someone or something by someone else. The English term for adoption is like the once commonly used word adoption and is closely related to the selection and acceptance of a particular phenomenon that may represent a human being, rules, or some other phenomenon. The term adoption refers to the acceptance and care of a child by adult individuals who are not his biological parents. There are two main types of adoption, domestic adoption, and international adoption. Adoption brings significant changes in the dynamics of marital and family relationships and is often accompanied by initial disagreement of parents in the parental role, questioning their own parenting competencies and specific reactions of the environment, which often contain various myths and prejudices about adoption. The purpose of this paper is to explain the challenges of difficulties and problems of parents in adopting a child in the Republic of Croatia, how they deal with these challenges and the specific needs of adoptive parents and adoptees, which cannot be met without adequate help and cooperation of the environment and various institutions. Adoptive parents expect and receive information, education and support from their families and from other adoptive parents, is associations dealing with parenting and adoption, and least of all from institutions. This is partly due to the lack of trust in the content education of professionals in institutions on adoption.

Keywords; adoption, establishment of adoption, challenges of adoption, domestic adoption, international adoption

1. UVOD

Postupak posvojenja često se smatra sretnim završetkom dugotrajnog i mukotrpnog procesa stvaranja obitelji kroz sustav socijalne skrbi, no primjeri iz prakse sugeriraju da je to samo jedan od brojnih izazova povezanih s procesom posvojenja/udomljavanja. Iako su mnoga posvojenja uspješna, a velik broj posvojiteljskih obitelji rješava izazove na koje nailazi bez pomoći institucija, mnogi imaju potrebu za traženjem pomoći u nošenju s izazovima specifičnima za posvojiteljske obitelji u različitim trenucima svojega života.

Sam proces posvojenja, prije i nakon samog čina, nužno je praćen procesom prilagodbe - kako djece i roditelja tako i njihove uže i šire okoline, a dinamika te prilagodbe ovisi o nizu čimbenika vezanih uz posvojenike (genetika, obilježja temperamenta, okolnosti tijekom trudnoće i poroda, iskustva prije posvojenja), posvojitelje (emocionalna stabilnost i zdravlje, roditeljski stil i način komunikacije, obiteljska struktura) te okolinu u kojoj se nalaze (društvene vrijednosti, sustav potpore) (Hrabar, Korać, 2003).

Prilagodba na roditeljstvo stresna je i za biološke i za posvojiteljske obitelji, no posvojitelji se prije i nakon posvojenja susreću s nekim problemima koji su specifični za tu populaciju. Primjerice, često im prethode iskustva razočaranja zbog neplodnosti te dugotrajne borbe sa sustavom i čekanja na roditeljstvo, nerijetko postaju roditelji starijeg djeteta za koje ne znaju kakve su mu potrebe te koje je bilo zanemarivano i/ili iskusilo traumu što je rezultiralo emocionalnim, bihevioralnim i/ili kognitivnim posljedicama, a zbog stigmatizacije posvojenja nerijetko se susreću s negativnim reakcijama okoline i sl.

Zbog svega navedenog važno je posvojitelje adekvatno pripremiti za proces posvojenja te posvojiteljskim obiteljima pružiti sustavnu pomoć nakon posvojenja kako bi se olakšao proces prilagodbe na posvojenje. Cilj rada je analizirati izazove s kojima se roditelji susreću pri posvojenju djeteta. Isto tako objasniti će se iskustva posvojitelja s inicijalnom fazom prilagodbe na posvojenje, te nakon posvojenja.

2. IZAZOVI RODITELJA KOD POSVOJENJA DJECE

Biološki roditelji iz raznih razloga ne mogu ispunjavati svoje roditeljske dužnosti, stoga odrastanje djeteta u obitelji nije dobro za njegov skladan razvoj uz biološke roditelje. U takvim se situacijama, kada je djetetov razvoj u obitelji ugrožen, uključuje država te u skladu sa zakonodavstvom osigurava zamjensku skrb i uvjete za normalan rast i razvoj. U slučaju da su biološki roditelji djeteta trajno lišeni roditeljske skrbi i da je to u skladu s dobrobiti djeteta, ono se daje na posvojenje.

Unazad nekoliko godina sve se više ljudi odlučuju na posvojenje, koji svoju ljubav i toplinu doma žele podijeliti s djetetom. Svaki potencijalni posvojitelj ima svoje osobne razloge zbog kojih se odlučuje na posvojenje, no bez obzira na to, najvažnije je da dijete konačno dobije svoju obitelj i priliku za sretan i zdrav život. Treba napomenuti da je put do posvojenja djeteta veoma dug i izazovan kako za buduće posvojitelje tako i dijete, stoga je potencijalnim posvojiteljima na tome putu potrebna pomoć i podrška.

Posvojenje je oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi te se posvojenjem ostvaruje trajan odnos između roditelja i djeteta. Posvojitelji postupkom posvojenja stječu roditeljsku skrb nad djetetom te se stvara neraskidivo srodstvo između posvojenika i posvojitelja. (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015). Stoga, posvojenje objedinjuje dva interesa ili pravnim rječnikom rečeno dva prava: s jedne strane pravo djeteta na život, sigurnost i odgoj u obitelji, a s druge strane pravo odrasle osobe na roditeljstvo i osnivanje obitelji (Alinčić, Hrabar, Korać, 2006).

Nakon lišavanja bioloških roditelja djeteta njihove roditeljske skrbi, djeca se daju na posvajanje. U Republici Hrvatskoj (dalje u radu RH), postupak posvojenja zahtjeva dugotrajan proces. Nakon procesa procjene i evaluacije posvojitelja i njihovih roditeljskih sposobnosti, potencijalni posvojitelji jako dugo čekaju na administrativni postupak iz različitih razloga (nedostatak rokova, neorganiziranost nadležne institucije i slično) što negativno utječe na djetetovo vrijeme provedeno unutar ustanove ili unutar privremene posvojiteljske obitelji (Bakarić Abramović, Jakovac Lozić, 2009).

U RH posvojenje je uređeno Obiteljskim zakonom. Prema Obiteljskom zakonu (čl.180, stavak 1.) navodi da je „posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi koji se stvara trajni odnos roditelja i djeteta. Posvojenje se može zasnovati samo ako je u skladu s dobrobiti djeteta“ (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19,

2015). Posvojenjem roditelji dobivaju pravo na roditeljsku skrb i stvara se neraskidiv odnos srodstva između posvojitelja i njegovih srodnika te posvojenika i njegovih potomaka. (Alinčić, Hrabar, Korać, 2006). U 3. se članku Konvencije navodi: „U svim akcijama koje se odnose na djecu, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, najbolji interes djeteta mora imati prednost“ (Konvenciji o pravima djeteta, str.5).

2.1.Potrebni uvjeti i pristanaka za zasnivanje posvojenja

Prilikom postupka pokretanja posvojenja moraju biti ispunjeni određeni uvjeti od strane posvojitelja i od strane posvojenika (djeteta). Da bi se posvojenje zasnovalo, moraju biti ispunjene zakonom određene pretpostavke za zasnivanje posvojenja. One su u Obiteljskome zakonu navedene kao pretpostavke za posvojenje na strani djeteta, od članka 181. do članka 183., pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja od članka 184 do članka 187. (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015), te pristanci za posvojenje i postupak davanja pristanka od članka 188. do članka 195.(Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015).

Pristanak za posvojenje prije svega tumači da je za pokretanje postupka posvojenja potreban pristanak djetetovih roditelja, osim ako Zakonom nije drukčije određeno. Također, navode se i slučajevi kada pristanak roditelja nije obvezan, a to su zapravo iznimne situacije u kojima je roditelj umro, nestao ili je nepoznat te, naravno, ako je lišen prava na roditeljsku skrb (Hrabar, Korać 2003). Također je važno znati da roditelj ima pravo opozvati pristanak za posvojenje u roku od trideset dana od potpisivanja zapisnika o pristanku na posvojenje (Rech-Simon; 2017).

Dužnosti Centra za socijalnu skrb (dalje u radu CZSS) za roditelje koji odbijaju dati pristanak za posvojenje, a koje podrazumijevaju: upozorenje o tome da njihov pristanak može biti nadomješten odlukom suda te obavijest o mogućnostima izricanja mjere intenzivne stručne pomoći i nadzora u trajanju od tri mjeseca, ako dijete i dalje živi s njima (Degmenčić, 2004). Navedeno je i da se odluka suda, također, donosi ako roditelj dulje vrijeme zloupotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost ili prava te ako svojim ponašanjem pokazuje nezainteresiranost za dijete (Ajduković, 2004).

Odluka se donosi i kada se roditelju ne može trajno povjeriti skrb o djetetu ili ako roditelj nije trajno u stanju ostvarivati niti jedan sadržaj roditeljske skrbi i nema izgleda da će se dijete podizati u obitelji bližih srodnika, a posvojenje bi bilo za dobrobit djeteta. Osim toga,

navedeno je da pristanak za posvojenje, također, ostvaruje i dijete navršavanjem 12 godine, a ono može i opozvati svoj pristanak sve do pravomoćnosti rješenja o posvojenju. Ako je dijete mlađe od 12 godina, također, ima pravo izraziti svoje mišljenje o posvojenju, a njegovo se mišljenje i želje uzimaju u obzir u skladu s dobi i zrelošću (Vučković, 2016).

Pristanak, dakle, daje djetetov roditelj, bračni ili izvanbračni drug osobe koja namjerava posvojiti dijete i samo dijete, tj. njegov skrbnik (Vučković, 2016). Pristanak se daje osobno na zapisnik nadležnome CZSS, koji se određuje trajnim boravištem (prebivalištem) ili trenutnim boravištem. Nakon toga im se uručuje prijepis ovjerenoga zapisnika. Na samome su kraju navedene i pravne posljedice pristanka roditelja za posvojenje, a one podrazumijevaju da kada roditelj da svoj pristanak za posvojenje, gubi svako pravo na ostvarivanje roditeljske skrbi (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015).

2.2. Potrebni uvjeti za zasnivanje posvojenja na strani posvojenika djeteta

U procesu posvojenja dijete predstavlja najvažniji subjekt, stoga se Obiteljskim zakonom najprije definiraju upravo pretpostavke na strani djeteta. Neki od potrebnih uvjeta za zasnivanje posvojenja na strani posvojenika su da dijete mora biti mlađi od 18 godina, odnosno maloljetan kako bi se moglo zasnovati posvojenje. Dijete čiji identitet i porijeklo su nepoznati može biti posvojeno nakon isteka roka od 3 mjeseca od napuštanja ili rođenja djeteta.

Posvojitelj ne može biti srodnik ili štićenik posvojenika te skrbnik ne može posvojiti svojeg štićenika tako dugo dok ga CZSS ne razriješi dužnosti skrbnika. Djeca maloljetnih roditelja ne mogu biti posvojena, osim ako nakon godinu dana od rođenja djeteta ne postoji mogućnost niti vjerojatnost da će o djetetu skrbiti roditelji ili baka i djed ili neki drugi bliži srodnik. Ako se posvaja dijete maloljetnih roditelja onda je potreban njihov pristanak (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015).

2.3. Potrebni uvjeti za zasnivanje posvojenja na strani posvojitelja

Prilikom procesa posvojenja dobrobit djeteta na prvome mjestu, također, postoji i niz pretpostavki na strani posvojitelja koje ga čine podobnim i sposobnim za odgovornu i zahtjevnu ulogu posvojitelja. Stoga potrebni uvjeti za zasnivanje posvojenja na strani

posvojitelja su dob, status i državljanstvo posvojitelja, koje mora biti zadovoljeno da bi se uopće mogao pokrenuti postupak zasnivanja posvojenja, kao i zabrane za posvojenje, tj. tko nema pravo posvojiti dijete (Bakarić Abramović, Jakovac Lozić, 2009).

Pretpostavka je da osoba starosti najmanje 21.godinu i najmanje 18 godina starija od posvojenika može biti posvojitelj, osim ako postoje valjani razlozi u skladu s djetetovom dobrobiti da posvojitelj bude osoba mlađa od 21. godine. Gledajući navedeno „odgovarajuća dobna razlika“ predstavlja razliku koja nije primjerena odnosu majka/otac/dijete, već više slični odnosu baka/djed/unuče, što nipošto ne pogoduje zaštiti interesa posvojenoga djeteta da dobije roditelje njemu odgovarajuće po dobi (Alinčić, Hrabar, Korać, 2006).

Posvojitelji mogu biti bračni i izvanbračni parovi, jedan bračni ili izvanbračni drug ako je drugi bračni ili izvanbračni drug roditelj ili posvojitelj djeteta te samac, odnosno osoba koja nije u braku ili izvanbračnoj zajednici. Posvojitelj može biti hrvatski državljanin ili u iznimnim situacijama strani državljanin ako je to u najboljem interesu djeteta. Iznimno, posvojitelj može biti i strani državljanin, ako je to najbolje za dijete.

U slučaju da su posvojitelj ili dijete strani državljanin, posvojenje se može zasnovati samo uz prethodno odobrenje Ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Osoba lišena roditeljske skrbi ne može biti posvojitelj. Isto tako, posvojitelj ne može biti osoba lišena poslovne sposobnosti ili čije dosadašnje ponašanje, osobine i način života ukazuju na njezinu nemogućnost da skrbi o posvojeniku (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015). To je zapravo i logično jer osoba koja se nalazi pod takvim okolnostima ne može na zadovoljavajući način obavljati odgovornu ulogu posvojitelja.

2.4.Postupak pokretanja posvojenja

Prethodno pokretanju postupka zasnivanja posvojenja, potencijalni posvojitelji predaju prijavu namjere posvojenja te zahtjev za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje CZSS-u ovisno o njihovom prebivalištu. Zahtjevu za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje prilažu se rodni list, vjenčani list za bračne drugove, za izvanbračne drugove potvrda o postojanju izvanbračne zajednice, potvrda o državljanstvu, medicinska potvrda o psihičkom i fizičkom zdravlju, potvrda poslodavca o zaposlenju te dokaz da se ne vodi nikakav kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva ili člana njegovog kućanstva (Središnji državni portal,2020).

Postoje dobra i loša iskustva procesa posvojenja kao i različitost dojma o djelatnicima centara za socijalnu skrb i ustanova za djecu koji pokazuju više ili manje entuzijazma i osjetljivosti, tj. senzibilnosti za posvojenje. Posvojitelji ističu veliki problem kod postupka pokretanja posvajanja, dužinu trajanja samog postupka posvojenja (nakon što je donesena odluka od strane samog centra i posvojitelja u posvojenju određenog djeteta) i to iz različitih razloga: nepostojanje rokova, neorganiziranost centara (ili brojnosti i raznolikosti vrste poslova kojima se bave), nepostojanja osjećaja važnosti brzine procesuiranja dokumenata između različitih službi, odnosno hitnosti dovršavanja procedure posvojenja, nejasnoće o području odgovornosti i izostanak koordinacije različitih tijela i slično. Posvojitelji ističu da im, nakon dugog traganja i čekanja, te naizgled donesene odluke o posvojenju, dugotrajnost samog postupka stvara dodatnu neizvjesnost i negativni psihološki pritisak.

2.5. Mišljenje o podobnosti i prikladnosti potencijalnih posvojitelja

Prema Obiteljskom zakonu iz čl. 200.-202., CZSS nadležno tijelo za zasnivanje posvojenja. Prema članku 201. Obiteljskoga zakona (NN 103/15.) navodi se da „procjenu podobnosti i prikladnosti za posvojenje kao i postupak zasnivanja posvojenja provodi CZSS mjesta prebivališta, odnosno boravišta osoba koje imaju namjeru posvojiti“ (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015). Postupak zasnivanja posvojenja po službenoj dužnosti provodi Centar za socijalnu skrb nadležan prema prebivalištu, odnosno boravištu djeteta.

Zakon napominje da „u postupku zasnivanja posvojenja javnost je isključena, a svi sudionici postupka su dužni poštovati pravo na zaštitu osobnih podataka“ (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015). Razlozi koji govore u prilog isključenja javnosti motivirani su težnjom za očuvanjem prava na privatnost pojedinca, na tajnost podataka u svezi s posvojenjem i sl. Postupak se procjene prikladnosti potencijalnih posvojitelja provodi u CZSS u RH.

Prema člancima 203.-207. Obiteljskoga zakona (NN 103/15) postupak se procjenjivanja podobnosti i prikladnosti za posvojenje, provodi kroz nekoliko koraka. Prije pokretanja postupka za zasnivanje posvojenja, bračni ili izvanbračni drugovi ili osoba koja želi posvojiti dijete, treba nadležnome CZSS podnijeti pisanu prijavu namjere posvojenja i zahtjev za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015). Pri podnošenju prijave i zahtjeva, potencijalni posvojitelji trebaju biti odmah informirani, pisanim materijalima i razgovorom sa stručnim djelatnicima nadležnoga CZSS, o postupku posvojenja i zakonskim pretpostavkama za posvojenje.

Trebaju se upoznati i sa svrhom i značajem posvojenja, pravnim učincima posvojenja te pravima i dužnostima u odnosu roditelja i djece. Nadalje, prijava namjere posvojenja svakako treba sadržavati osnovne podatke za kontakt (ime i prezime, adresu prebivališta ili boravišta, fiksni ili mobilni broj telefona, e-adresu) (Bakarić Abramović, Jakovac Lozić, 2009).

Poželjno je da prijava nalikuje na emotivno motivacijsko pismo, u kojem se uz izjavu namjere posvojenja, navode i razlozi zbog kojih se želi posvojiti, koliko se djece želi posvojiti, koje dobi, kako su se odlučili na posvojenje i slično. Zahtjevu za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, podnositelji su dužni priložiti sljedeće dokumente: rodni list, vjenčani list (za bračne drugove), dokaz o postojanju izvanbračne zajednice (za izvanbračne drugove), odnosno, pravomoćnu sudsku odluku, dokaz o državljanstvu, potvrdu liječnika o psihofizičkom zdravstvenom stanju, potvrdu poslodavca o zaposlenju te dokaz da se protiv podnositelja zahtjeva i ostalih članova kućanstva ne vodi kazneni postupak (Hrabar, Korać 2003).

CZSS, na temelju prijave namjere posvojenja i zahtjeva za ocjenu podobnosti i prikladnosti za posvojenje, utvrđuje ispunjavaju li potencijalni posvojitelji zakonske pretpostavke iz članaka 184-187 Obiteljskoga zakona te procjenjuje njihovu podobnost i prikladnost za posvojenje. Ako osobe, koje su podnijele zahtjev za procjenu podobnosti i prikladnosti za posvojenje, zadovoljavaju zakonske pretpostavke za posvojenje, CZSS upućuje na obvezu sudjelovanja u programu stručne pripreme za posvojenje (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015).

Stručnu pripremu može provoditi CZSS ili druga ustanova socijalne skrbi i organizacije civilnoga društva, koje su ovlaštene za provođenje tog programa stručne pripreme za posvojitelje (Degmenčić, 2004). Nakon provedene stručne pripreme za posvojenje i stručne procjene osoba koje žele posvojiti, CZSS daje mišljenje o podobnosti i prikladnosti za posvojenje u roku od šest mjeseci od zaprimanja pisane prijave i zahtjeva.

Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi pravilnikom propisuje elemente koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaj stručnoga mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metode utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaj izvješća o djetetu, vođenje registra o potencijalnim posvojiteljima te način vođenja registra o posvojenjima (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015). Prema Pravilniku o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaju stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju izvješća o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenju

registra o posvojenjima stručno mišljenje izrađuje se u pisanom obliku i sadrži podatke o identitetu potencijalnih posvojitelja, podatke o podobnosti i prikladnosti za posvajanje, podatke o obiteljskoj anamnezi uključujući obiteljske odnose, stavove i očekivanja članova obitelji o posvojenju, hobije, interese i tome slično.

Također sadrži i podatke o zdravstvenom stanju i povijesti bolesti, podatke o stambenom i materijalnom pitanju potencijalnih posvojitelja, motive za posvojenje te roditeljske kompetencije potencijalnih posvojitelja u odnosu na osobine i potrebe posvojenika (čl. 3. Pravilnika)(Ministarstvo socijalne politike i mladih pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, članka 204. stavka 4. Obiteljskog zakona («Narodne novine», broj 75/2014). Radnje i postupke, koje primjenjuje psiholog, čine zajednički i pojedinačni intervju s podnositeljima zahtjeva, zatim testiranje podnositelja putem ispunjavanja upitnika MMPI-2-Minnesota multifazični inventar ličnosti i dva upitnika iz dijapazona ispitivanja emocija i stavova te razgovor s podnositeljima, koji slijedi nakon obrade.

To je, kao i upoznavanje s rezultatima obrade, navedeno u članku 5. Pravilnika (NN 79/08). Na temelju se dobivenih podataka izrađuje mišljenje psihologa (Ministarstvo socijalne politike i mladih pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, članka 204. stavka 4. Obiteljskog zakona («Narodne novine», broj 75/2014). Temeljem članaka 7. i 8. Pravilnika, podobnost i prikladnost posvojitelja utvrđuju socijalni radnik i psiholog. Socijalni radnik podobnost i prikladnost utvrđuje kroz intervju s podnositeljima zahtjeva, individualno i zajednički, sveobuhvatnu obiteljsku procjenu i procjenu roditeljskih sposobnosti potencijalnih posvojitelja, kroz razgovor s obitelji i bližim srodnicima te kroz posjetu domu potencijalnih posvojitelja (Ministarstvo socijalne politike i mladih pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, članka 204. stavka 4. Obiteljskog zakona («Narodne novine», broj 75/2014).

Psiholog, sukladno članku 8. Pravilnika, podobnost i prikladnost utvrđuje intervjuom pojedinačno i zajednički, provođenjem testiranja potencijalnih posvojitelja uz obavezno korištenje jednog kliničkog psihološkog testa i dva upitnika za ispitivanje emocija i stavova te posjetom domu potencijalnih posvojitelja (Ministarstvo socijalne politike i mladih pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, članka 204. stavka 4. Obiteljskog zakona («Narodne novine», broj 75/2014). Ukoliko se pokaže da su potencijalni posvojitelji zadovoljili zakonske uvjete za posvajanje, dužni su sudjelovati u programu stručne pripreme za posvojenje.

Prema članku 11. Pravilnika, nakon provedene stručne pripreme i provedene stručne procjene, centar za socijalnu skrb će u roku od 6 mjeseci od zaprimljenog zahtjeva dati mišljenje o podobnosti i prikladnosti za posvojenje. Osam dana nakon zaprimljenog pozitivnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti, potencijalni posvojitelji se upisuju u Registar potencijalnih posvojitelja. Središnji se očevidnik o potencijalnim posvojiteljima i posvojenjima vodi u ministarstvu nadležnome za socijalnu skrb. Očevidnik se vodi u pisanome i elektroničkome obliku na obrascima A1, A2, A3, A4, B1, B2, B3, B4, C, D1, D2, D3, D4 (Milinović 2008, str. 222).

Obrasce, po službenoj dužnosti, popunjava CZSS u roku od 8 dana od dana izrade mišljenja o podobnosti za posvojenje, zaprimanja molbe za posvojenje stranih državljana, stjecanja zakonskih uvjeta na strani djeteta za posvojenje i pravomoćnosti rješenja o zasnivanju posvojenja. Popunjene obrasce CZSS dostavlja ministarstvu, navodi članak 12. Pravilnika. (NN 79/08) Prema navedenome se Pravilniku (NN 79/08) u obrasce A1, A2, A3, i A4 upisuju podaci o potencijalnim posvojiteljima, kojima je izdano mišljenje o podobnosti za posvojenje prema (Pravilnik o metodama utvrđivanja podobnosti za posvojenje, načinu izrade mišljenja o podobnosti za posvojenje i vođenju središnjeg očevidnika o potencijalnim posvojiteljima i posvojenjima (Narodne novine br. 79/08).

Obrasce B1, B2, B3 i B4 sadrže podatke o potencijalnim posvojiteljima stranim državljanima, kojima je izdano mišljenje o podobnosti za posvojenje od nadležnoga tijela države čiji su državljani. U obrazac se C upisuju podaci o djeci koja su stekla zakonske uvjete za posvojenje, a u obrasce se D1, D2, D3 i D4 unose podaci o zasnovanim posvojenjima.

2.6. Zasnivanje posvojenja i stručna pomoć i potpora nakon zasnivanja posvojenja

CZSS u nadležnosti prema prebivalištu djeteta je dužan u skladu s člankom 211. Obiteljskog zakona, u registru potencijalnih posvojitelja izabrati najprikladnije posvojitelje za određeno dijete. Pritom uzima u obzir osobine i potrebe svakog pojedinog djeteta te stručno mišljenje CZSS o potencijalnim posvojiteljima. Nakon odabira najprikladnijih posvojitelja, CZSS je dužan u suradnji s udomiteljima ili ustanovom socijalne skrbi u kojoj je dijete na smještaju pripremiti dijete na posvojenje te osigurati osobni kontakt između djeteta i najprikladnijeg posvojitelja kako bi se uvjerilo da je odabrani posvojitelj u najboljem interesu za dijete (čl. 212, Obiteljski zakon) prema (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015).

Ostvarivanje se osobnih odnosa s djetetom omogućuje samo u odnosu na najprikladnijega potencijalnog posvojitelja i to nakon što su roditelji, tj. skrbnik dali pristanak za posvojenje. Tijekom ostvarivanja osobnih odnosa, CZSS osigurava posvojiteljskoj obitelji stručnu pomoć i potporu te procjenjuje budući odnos djeteta i posvojitelja.

Najprikladniji potencijalni posvojitelj, kod kojega dijete boravi radi ostvarivanja osobnih odnosa prije zasnivanja posvojenja, ima pravo, dužnost i odgovornost svakodnevno se skrbiti o djetetu. Postupak zasnivanja posvojenja prema članku 208. Obiteljskoga zakona (NN 103/15) pokreće i vodi po službenoj dužnosti CZSS nadležan prema prebivalištu ili boravištu djeteta prema (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 2015). Stranke u postupku zasnivanja posvojenja su dijete i najprikladniji potencijalni posvojitelj.

CZSS saslušat će po potrebi bliske djetetove srodnike o okolnostima koje su važne za posvojenje. Posvojenje je zasnovano kad rješenje o posvojenju postane pravomoćno. Sukladno člancima 213-215 (Obiteljski zakon), posvojenje je zasnovano kada Matični centar za socijalnu skrb posvojenika donese Rješenje o posvojenju koje sadrži osobne podatke posvojenika i posvojitelja, eventualne promjene osobnih podataka posvojenika (ime, prezime) te ako je to potrebno i u skladu s dobrobiti djeteta, novi osobni identifikacijski broj posvojenika koji se upisuje u Maticu rođenih.

Ukoliko potencijalni posvojitelji žele podnijeti žalbu na rješenje o posvojenju, to mogu učiniti u roku od osam dana (čl. 214, Obiteljski zakon). Temeljem članka 216 (Obiteljski zakon), nakon zasnivanja posvojenja, CZSS je posvojitelju i posvojeniku dužan pružiti stručnu pomoć i savjetovanje te pratiti prilagodbu djeteta na novu obitelj te nakon šest mjeseci sastaviti izvješće o uspješnosti prilagodbe. Također, CZSS mjesta prebivališta dužan je na zahtjev CZSS koji je donio rješenje o zasnivanju posvojenja pratiti prilagodbu djeteta u posvojiteljskoj obitelji te nakon isteka roka od šest mjeseci od dana zasnivanja posvojenja o tome sastaviti izvješće. Izvješće se dostavlja CZSS koji je donio rješenje o zasnivanju posvojenja.“

2.7. Pripreme za posvojenje

Posvojenje je iznimno važan životni događaj za sve uključene strane posvajateljske obitelji i djeteta. Dijete, napokon dobiva svoj dom i novu obitelj, a posvojitelji dobivaju dijete. Priprema djeteta za posvojenje ne podrazumijeva isključivo pripremu djeteta, već se ona sastoji od direktnoga rada sa svim sudionicima posvojenja, tj. djetetom, posvojiteljima,

udomiteljima ili odgojiteljima. Dobronamjernost se sudionika posvojenja prema djetetu ne osporava, već je svima potrebno dodatno znanje i dublje razumijevanje pozicije djeteta (Alinčić, Hrabar, Korać, 2006, str. 66).

Posljedice mogu biti ozbiljne i dugotrajne, posebice ako se u tome, izuzetnome i osjetljivome periodu ne uzmu u obzir dijete i događaj s njegova gledišta. Nije rijetkost da sudionici posvojenja, imaju snažne emocionalne oscilacije. Posvojitelji, osim velike radosti, sreće i ushićenja, često mogu osjećati zabrinutost i pritisak zbog stresa koji je prilikom posvojenja djeteta neizbježan. Dijete, iako sretno zbog svoje nove obitelji, može biti i tužno zbog odvajanja od svega što mu je do toga trenutka bilo poznato.

Od svih sudionika najmanje utjecaja na posvojenje ima dijete, a ako je mlađe od 12 godina u njemu niti ne sudjeluje svojom odlukom. Zbog svoje dobi nije u mogućnosti izraziti osjećaje na pravi način, pa su njegova perspektiva i emocije često nedovoljno prepoznati i uzeti u obzir. To može dovesti do pogrešnih koraka pri posvojenju i nepripremljenih načina reagiranja odraslih navodi (Hrabar, Korać 2003, str. 173).

CZSS stoga ima iznimno važnu ulogu da pomogne posvojiteljima, da prevladaju svoje emocije, a još više, da im skrene pažnju na perspektivu djeteta i njegove emocije da bi mu svi uključeni odrasli mogli pomoći s pripremama na velike promjene koje nastupaju u njegovu životu. CZSS inicijator i koordinator procesa sveobuhvatne pripreme. Iako i ostali sudionici imaju svoja područja odgovornosti, nadležni CZSS upravlja procesom pripreme i svima njegovim etapama.

Uloga je CZSS osigurati da svi uključeni u posvojenje budu na pravi način pripremljeni, da bi se omogućila kvalitetna priprema djeteta. Koraci centra za socijalnu skrb u pripremi za posvojenje (Degmenčić, 2004, str.160):

- Planiranje se prijelaza odnosi na određivanje okvirnoga vremenskog roka prelaska djeteta u novu obitelj, izradu inicijalnoga plana susreta te određivanje načina sudjelovanja stručne osobe pri susretima posvojitelja i djeteta.
- Priprema se sudionika posvojenja odnosi na pripremu bioloških roditelja, udomitelja ili institucije (Doma za djecu, SOS Dječjega sela), posvojitelja i samoga djeteta za posvojenje.
- Prikupljanje informacija i uspomena obuhvaća objedinjavanje dokumentacije o djetetu (djetetovoj povijesti, biološkoj obitelji, zdravstvenome i razvojnome statusu, potrebama te napretku tijekom boravka u sustavu skrbi) i izradu izvještaja o djetetu.

- Organiziranje i praćenje susreta posvojitelja i djeteta prije svega podrazumijeva izradu plana susreta u suradnji s posvojiteljima te pripremu svih sudionika za susrete.
- Zajednička se evaluacija napretka odnosi na redovitu evaluaciju pojedinih susreta uz sudjelovanje svih sudionika procesa: djeteta, posvojitelja, udomitelja te eventualno ostale djece u obitelji posvojitelja.

Prije prvoga susreta posvojitelji trebaju zatražiti savjet o odvijanju susreta. Za sam se susret, posvojiteljima savjetuje da ponesu nešto čime će zabaviti dijete, primjerice različite rekvizite za igru na otvorenom, slikovnice ili igre, da odjenu odjeću živih i svijetlih boja sa zanimljivim detaljima, šarenim ili zveckavim nakitom i sl. (Rech-Simon,2017, str.77), da bi djetetu bili privlačniji te da bi uravnotežili očekivanja, i od sebe i od djeteta, jer prvi susret može proći iznad svih očekivanja, a može biti i razočaravajući.

Važno je da su svjesni da je sve moguće, a još važnije da bez obzira na sve, budu opušteni i smireni. Pri samome susretu vrijeme treba provoditi u nečemu što dijete voli raditi. Zabavne su aktivnosti pune smijeha vrlo dobrodošle, za razliku od natjecateljskih igara, a čitanje je djetetu, ako je ono za to zainteresirano, dobar i nenametljiv način zbližavanja. Važno je da budu oprezni s fizičkim kontaktom i nježnošću prema djetetu jer su oni njemu zapravo stranci te ono može i dobru namjeru potpuno krivo protumačiti.

Nakon prvoga susreta, posvojitelji trebaju znati da bi donošenje odluke o posvojenju djeteta, u većini slučajeva trebali donijeti što prije, ako ne nakon prvoga, onda nakon prvih nekoliko susreta. Važno je djetetu, bez obzira koliko bilo maleno, ne pobuđivati očekivanja i nade, koje se neće ostvariti jer će ih svako novo napuštanje, ma kako beznačajno bilo, dodatno raniti, a time će se njihova sposobnost za uspostavu povjerenja i privrženosti nekoj drugoj osobi u budućnosti značajno smanjiti.

Sljedeći bi se susret, preporučuje trebao dogoditi što ranije jer je važno održati čest ritam susreta, osobito što je dijete mlađe (Hrabar, Korać 2003, str. 186). Sve se planirane aktivnosti za sljedeće susrete, trebaju prilagoditi dobi i interesu djeteta, a još je bolje pitati dijete za njegove želje.

Dijete ne bi trebalo odvoditi predaleko od doma i ne izbivati predugo, naročito u početku, jer je bolje da dijete željno očekuje sljedeći susret. Osim toga, ne bi trebali izlagati dijete prevelikome broju novih iskustava jer mu to može predstavljati opterećenje te dovesti do reakcija s kojima se možda, posvojitelji, neće znati nositi. Važno je ne zaboraviti da su djeca

često gladna, žedna ili umorna pa tome treba prilagoditi izbor lokacije za druženje, kao i sadržaj svoje torbe.

Posvojitelji mogu djetetu pokazati što vole raditi ili čime se bave, a mogu čak i ponijeti fotografije svoga doma, članova obitelji, kućnoga ljubimca, mjesta u kojemu žive i sl. da bi mu približili njegov novi dom (Hrabar, 2008, str.1110). Kućni ljubimac, može biti velika pomoć u zbližavanju, no svakako treba provjeriti je li životinja dobrodošla, tj. voli li dijete životinje, boji li ih se ili je možda na njih alergično. Osim toga, poželjno je posjećivati dijete u različita doba dana da bi imali priliku upoznati se s njegovim navikama kupanja, hranjenja, uspavljivanja i dodatno se zbližiti, ali i da bi ih dijete počelo doživljavati kao osobe koje se brinu o njemu.

Ono što je, također, korisno, je da posvojitelji nabave ili izrade dnevnik posvojenja u koji će bilježiti događaje s prvih susreta. Ako je prikladne dobi, dio dnevnika može se ostaviti djetetu da ispunjava samo ili uz nečiju pomoć. S obzirom na to da djetetov život nije započeo s posvojiteljima, važno je da posvojitelji ne podcjenjuju njegovu imovinu, kao što su odjeća, stvari i igračke jer je djetetu važan kontinuitet, a njegove mu stvari to olakšavaju. Djeci, osobito mlađoj, treba smanjiti stres prelaska u novi dom, osiguravanjem njegove posteljine, bočice, plišane igračke i mirisa na koje se naviknulo.

Roditeljima je nedostatak pripreme za posvojenje otežao proces prilagodbe, što je osobito važno jer ne postoje izvori organizirane stručne podrške i pomoći nakon dolaska djeteta u obitelj. Svijest i razumijevanje drugačijih potreba i drugačijih razvojnih faza posvojene djece razvili su sami, nakon suočavanja sa situacijama koje su ih primorale da o tome uče. Smatraju da je znanje i svijest o tome potrebna ranije kako bi mogli pravilno protumačiti dječje reakcije kada do njih dođe i kako bi znali na njih reagirati na odgovarajući način.

2.8. Prilagodba djeteta u novoj obitelji

Prelazak je djeteta u novu obitelj ključan događaj u životu djeteta i obično se odvija u kritičnome periodu njegova razvoja. Nagli i nedovoljno pripremljen prelazak u novu obitelj može ostaviti trajne posljedice na dijete, njegovu emocionalnu stabilnost i kvalitetu odnosa s posvojiteljima, što uvelike utječe na njegov budući život i život obitelji (Belmarić, 2016, str. 59). Svaka je velika životna promjena mogući izvor stresa za dijete, zbog čega je važno maksimalno brinuti o njemu i pratiti njegove procese prilagodbe i emocionalne reakcije.

Posvojenje u pravilu uključuje ne samo preseljenje, već i napuštanje svega poznatoga te početak novoga načina života s potpuno novim ljudima u novome okruženju što djetetu predstavlja neizmjerljivo veću životnu promjenu od bilo koje druge promjene. Zato je iznimno važno pripremu djeteta za posvajanje, posvetiti svu pozornost koju takva promjena zaslužuje te se sustavno brinuti o njegovim emocionalnim potrebama. Važno je znati da dolaskom djeteta u posvojiteljsku obitelj započinje proces postupnoga upoznavanja članova obitelji, proces prihvaćanja novih uloga i postupne izgradnje povjerenja i bliskosti u posvojiteljskoj obitelji. Navedeni proces okvirno sadrži pet specifičnih faza kroz koje prolaze posvojeno dijete i njegovi roditelji u procesu međusobne prilagodbe (ADOPTA):

- Period medenoga mjeseca faza je u kojoj se dijete ponaša kao gost, ne čini „krive“ stvari i roditelji misle da su našli idealno dijete
- Ispitivanje granica predstavlja fazu u kojoj dijete mijenja svoje ponašanje, testira granice da vidi koliko je potrebno da opet bude odbačeno, a kod roditelja se može javiti sumnja jesu li donijeli ispravnu odluku o posvojenju
- Otrežnjenje faza je u kojoj roditelji uočavaju svu težinu i kompleksnost situacije, pokušavaju se prilagoditi i prihvatiti promjene u dosadašnjem životu
- Hvatanje u koštac s problemima faza je u kojoj dijete još uvijek testira roditelje, no oni su naučili kako da bolje kontroliraju stvari
- Kvalitetne interakcije završna je faza u kojoj je uspostavljen dobar radni model funkcioniranja nove obitelji i razvija se stvarni osjećaj obitelji, a roditelji sve češće osjećaju da ne mogu zamisliti život bez posvojenoga djeteta.

Većina se autora, koji su se bavili dječjom prilagodbom na posvojenje, slažu da je jedna od bitnih odrednica prilagodbe dob odvajanja djeteta od biološke obitelji, odnosno, dob dolaska u posvojiteljsku obitelj. Tako je prilagodba na posvojenje obično lakša kod djece koja su doživjela iskustvo odvajanja od biološke obitelji u ranome periodu života, tj. do osmoga mjeseca djetetovoga života jer u toj razvojnoj dobi dijete još ne percipira svjesno iskustvo gubitka. (Vučković, 2016, str.135). Ipak, rezultati istraživanja pokazuju da i djeca koja su posvojena u ranoj, dojenačkoj dobi ponekad mogu iskazivati poteškoće prilikom dolaska u novu obitelj posvojitelja.

Te se teškoće, obično, manifestiraju u vidu problema sa spavanjem ili prehranom, iskazivanjem znakova tjeskobe, uznemirenosti i nesigurnosti. Neka djeca postaju pretjerano povezana s posvajateljicom te se boje nepoznatih ljudi, a neka pokazuju neočekivane

emocionalne reakcije, kao što su iznenadni ispadi ljutnje, neutješno plakanje ili potpuno odbijanje bilo kakvoga kontakta. (Belmarčić, 2016, str. 62).

Prilagodba je na posvojenje, dakle, obično složenija kod djeteta koje je posvojeno u starijoj dobi jer je tada dijete već svjesno iskustva gubitka ili odbačenosti od bioloških roditelja te je veća vjerojatnost da je doživjelo traume u biološkoj obitelji ili da je bilo dugotrajno smješteno u dječjem domu i nije moglo razviti odgovarajući tip bliskosti, tj. sigurne privrženosti. Starijoj djeci, također, za razliku od djece novorođenčadi, teško pada i odvajanje od biološke rodbine i kruga prijatelja te je njihov gubitak dvostruk.

Osim toga, dijete, koje je iskusilo nepouzdanu, kaotičnu ili nedosljednu skrb, nije odmah spremno pouzdati se u novoga roditelja, bez obzira na to koliko on bio dobronamjeren. Općenito, može se zaključiti da ako djeca posvojenje doživljavaju kao gubitak ili ga doživljavaju prijetećim, vjerojatnije je da će u inicijalnoj prilagodbi pokazivati emocije tjeskobe, tuge, stida, ljutnje, ili zbunjenosti objašnjava (Ajduković, 2004, str. 306).

Osim toga, treba imati na umu da se posvojena djeca, bez obzira na dob, često osjećaju kriva za posvojenje, često ne razumiju postupak posvojenja te obično nemaju potpuni uvid u svoju osobnu povijest i biološko podrijetlo. To često stvara kod posvojene djece iluzije i mitove o posvojenju te dodatne teškoće u njihovoj prilagodbi prema (Središnji državni portal). Glavne su zadaće posvojitelja pružiti djetetu osjećaj sigurnosti, odnosno, trajan odnos i osjećaj pripadanja, pomoći mu u izgradnji samopoštovanja, zalagati se za njegove potrebe te mu pomoći da gradi vlastiti identitet.

S druge strane, postoji visoko slaganje stručnjaka da su najvažniji čimbenici u uspješnoj prilagodbi posvojene djece održavanje realističnih očekivanja posvojitelja, pružanje pomoći djetetu u svladavanju prijašnjih problema te osiguravanje dovoljno vremena za integraciju djeteta u obitelj. Istraživanja su pokazala da je integriranje otežano, ako se dječje mogućnosti i sposobnosti ne podudaraju s roditeljskim očekivanjima. Osim toga, tu su i rezultati istraživanja koji upućuju na povezanost ishoda prilagodbe s načinom komunikacije o posvojenju u obitelji.

Rezultati upućuju na zaključak da zataškavanje istine o posvojenju te zatvorenost za razgovor, jednako kao i potenciranje stalne komunikacije o posvojenju kroz neprimjerenost inzistiranje i isticanje činjenice posvojenja, mogu prouzročiti probleme u djetetovoj prilagodbi. (Vučković, 2016, str.148). Takvi rezultati pokazuju da većina posvojitelja nije sigurna kako s djetetom razgovarati o toj osjetljivoj temi pa mnogi takve razgovore izbjegavaju ili odugovlače da bi

dobili na vremenu. Međutim, tada se može dogoditi da ih dijete iznenadi pitanjem i to u trenutku kad uopće nisu pripremljeni na to.

Važno je, da posvojitelji počnu na tome raditi iz početka, čim je dijete u stanju razumjeti nešto o tome, ali je važno da to čine obzirno. Sam odgojni stil i odnosi među posvojiteljima imaju velik utjecaj na dijete, njegovu prilagodbu i razvoj. Naime, ako posvojitelji prihvaćaju i zadovoljni su posvojenjem te su emotivno topli prema djetetu, veća je vjerojatnost da će dijete pokazivati bolju prilagodbu na posvojenje.

Dakle, roditeljski stil, realna očekivanja, emocionalno prilagođavanje roditelja posvojenju i velika razina zadovoljstva samih posvojitelja roditeljstvom, rezultiraju uspješnijim posvojenjem i samom prilagodbom djeteta. S obzirom na to da u Hrvatskoj nedostaju istraživanja o izazovima s kojima se susreću posvojitelji i posvojena djeca u procesu prilagodbe na posvojenje, postoji više nego izražena potreba za produblјivanjem znanstvenih i stručnih uvida u to područje.

Ciljevi su pripreme djeteta (Belmarić, 2016, str. 70);

- izbjeći prekid dosadašnjih odnosa koje je dijete uspostavilo
- osigurati kontinuitet između djetetovih životnih faza
- pomoći djetetu pri proradi gubitka
- prevenirati moguće neuspjehe posvojenja
- pružiti podršku djetetu da razumije i prihvati svoju povijest
- pružiti podršku djetetu da se prilagodi novoj obitelji
- smanjiti dodatna negativna iskustva i traume za dijete
- stvoriti uvjete za uspostavljanje zadovoljavajuće povezanosti djeteta s posvojiteljem
- zaštititi pravo djeteta na informaciju o vlastitom porijeklu
- zaštititi psihološko zdravlje djeteta.

Kako bi se pristupilo kvalitetnoj pripremi za posvajanje, nužna je dobra stručna procjena djeteta. Ona bi trebala biti učinjena prilikom ulaska djeteta u sustav CZSS da bi se identificirale djetetove zdravstvene, razvojne, emocionalne i fizičke potrebe te ju je potrebno redovito ažurirati kako bi se pratio djetetov napredak. Posljednja se procjena djetetovih potreba radi prije posvojenja i predstavlja sastavni dio pisanoga izvještaja o djetetu, koji sadrži podatke o djetetovoj povijesti, sadašnjoj razvojnoj razini te djetetovim snagama, potrebama, odnosima i sklonostima. Kvalitetna procjena dodatno sadrži i stručno utemeljene podatke o utjecaju traume na dijete.

Djeca imaju potrebu da stvari koje su njihove ponesu sa sobom u svoj novi dom i da te stvari u novome domu imaju važan prostor ili mjesto. To im daje doživljaj trajnosti identiteta i osjećaj sigurnosti. Dijete treba potaknuti da pripremi kutiju s važnim uspomenama, koje će ponijeti sa sobom. Posvojitelji dolaze po dijete u njegov dom, a odlazak je, uglavnom, ujutro i traje kratko. Važno je da dijete novi dom stigne upoznati prije večeri radi umora i mraka, koji može predstavljati eventualne strahove te da ima vremena opustiti se prije prvoga odlaska na spavanje u novome domu.

Djetetov socijalni radnik, kao osoba prisutna u svim njegovim važnim životnim događajima, mora prisustvovati odlasku, da bi djetetu odaslalo poruku sigurnosti i brige. Preporučuje se skori posjet udomitelja u novome domu djeteta i povremeni telefonski razgovori prema djetetovoj želji. Već stvorene veze ne treba na silu prekidati na štetu djeteta jer u takvim situacijama dijete uči da je nevažno i zamjenjivo te da su ga svi ljudi koji su mu bili važni, napustili.

Važne informacije, koje su potrebne posvojiteljima o djetetu, obuhvaćaju prije svega zdravstvene informacije, poput informacija o alergijama, lijekovima, dječjim bolestima, cijepljenju te tijeku psihomotornoga razvoja. Osim toga, posvojitelji moraju upoznati psihološko i socijalno funkcioniranje djeteta u obitelji i među vršnjacima, načinima izražavanja emocija, temperamentu, osobinama, specifičnim ponašanjima i navikama, strahovima, talentima, interesima i sklonostima (Degmenčić, 2004, str.162).

Također, posvojitelji moraju biti obaviješteni i o odgojnim zahtjevima i reakcijama djeteta, njegovoj poslušnosti i odnosu prema autoritetima te načinima discipliniranja. Od osobite je važnosti da posvojitelji dobiju uvid u odgojni pristup kojem je dijete bilo izloženo. Kako bi se dijete lakše prilagodilo novome domu, važno je da što više njegovih navika i dnevnih ritmova ostane nepromijenjeno. Stoga posvojitelji moraju znati djetetove navike hranjenja, tj. djetetova omiljena jela, tipične jelovnike na koje je naviklo, hranu koju ne voli, alergije i preosjetljivosti i sl. navike spavanja, tj. vrijeme odlaska djeteta u krevet, popodnevi san, uspjavanje, buđenje, spava li dijete samo u sobi ili u krevetu i sl., higijenske navike, tj. kako se kupava, pere kosu, zube i sl. te ostale rituale (Belmarić, 2016, str. 78).

Osim toga su, važne i senzorne informacije o djetetu, koje podrazumijevaju mirise, tj. dječju kozmetiku, dodire, tj. maženja, češkanja, okuse i zvukove na koje se dijete naviknulo. Bilo bi dobro znati koju vrstu zabave dijete voli, kakve igračke, TV-emisije, filmove, priče ili

pjesmice rado sluša i gleda. Proces je uspostave privrženosti između roditelja i starijega djeteta sličan procesu kao kod mlađe djece, ali ima svoje posebnosti.

U slučaju starijega djeteta, roditelji očekuju da je dijete na višoj razini procesa privrženosti, očekuju više strpljenja u ispunjavanju zahtjeva, kao i da se iste aktivnosti, koje učvršćuju bliskost roditelja i starije djece u biološkoj obitelji, mogu rabiti u odnosu s posvojenom djecom. U početku se to i može činiti tako, posebice u razdoblju „medenoga mjeseca“. Polaskom se u školu nameće i ključno pitanje o tome trebaju li roditelji reći okolini da je dijete posvojeno. Ta je dvojba često prisutna kod roditelja koji se boje stigmatizacije ili etiketiranja pa se ponekad odlučuju zadržati informaciju za sebe.

2.9. Podrška roditelja posvojitelja od strane obrazovnih ustanova

Posvojitelji opisuju vrtić kao prvu instituciju s kojom su se susreli u svojem posvojiteljskom iskustvu, a u kojoj su imali dojam osmišljenog sustavnog pristupa. U većini slučajeva posvojitelji su podijeljenog mišljenja o razumijevanju zaposlenika predškolskih ustanova. Iskustva s ravnateljima/ravnateljicama predškolskih ustanova pozitivna su i uključuju, između ostalog, razumijevanje situacije i spremnost za pronalaženjem rješenja. Polaskom u školu pojavljuje se jasniji problemi koji se mogu podijeliti na situacije vezane uz školski sustav i nastavni kadar te na one vezane uz vršnjake i okolinu.

Naime, polaskom djece u školu, bez obzira da li su posvojena u vrtićkoj, predškolskoj ili u školskoj dobi, pojavljuju se poteškoće uzrokovane iskustvom prije posvojenja ili ponašanjem odnosno nasljeđem bioloških roditelja. Jedan dio predrasuda je vezan uz motive posvojenja kojima se posvojiteljima „dodjeljuje“ uloga spasitelja prema (Središnji državni portal). Okolina im se divi smatrajući da su posvojitelji posvojivši dijete učinili humanitarno djelo.

Prisutna je neosjetljivost u izboru tema o kojima je prihvatljivo raspravljati te se posvojitelji nalaze u situacijama gdje poznanici i/ili susjedi postavljaju pitanja o samom posvojenju ili o djetetovoj prošlosti u parku, trgovini, dizalu, često u prisutnosti djeteta. Zbog sve većeg broja posvojene djece u školama, sve više obitelji se susreće s različitim izazovima unutar same škole poput interakcije s administracijom, nastavnicima, vršnjacima njihove djece te ostalim roditeljima, što vodi do kompleksnog odnosa s vlastitom posvojenom djecom prema (Središnji državni portal). Škole, suprotno općem mišljenju, imaju načine na koje mogu izaći u susret posvojenoj djeci i njihovim obiteljima.

Ovo je iznimno bitno, jer u školi se mogu javiti određeni problemi koji su endemični upravo za posvojenu djecu. Mogu se navesti primjeri slučajeva gdje roditelji još nisu rekli djetetu da je posvojeno ili nisu rekli nastavnicima da je dijete posvojeno što stvara dodatne komplikacije (Degmenčić, 2004, str.165). Nastavnici imaju veliki utjecaj na dječje razumijevanje njihove okoline pa time i samih sebe navodi (Ajduković, 2004, str.319). Ta činjenica je dovela do porasta profesionalnog treniranja nastavnika kako bi bili pripremljeni za nošenje s određenim poteškoćama koje nosi njihova inkluzivna učionica, poput problema povezanih s učenicima drukčije rase i etniciteta, učenicima s problemima u razvoju, učenicima različitih spolova i mnogim drugim.

Nažalost, brojni nastavnici nisu pripremljeni za rad s posvojenom djecom te često imaju brojne izlike za nevoljnost prilagođavanja programa posvojenoj djeci. Te izlike uključuju da škola ne može izaći u susret svakom individualnom učeniku, da je samo malen broj učenika podložan, da roditelji imaju odgovornost komunicirati s nastavnicima, da je teško modificirati zadatke te da su ti zadatci korišteni u brojnim školama već godinama prema (Središnji državni portal).

Ovakva percepcija učenika koji po mnogim kriterijima imaju posebne potrebe može biti štetna za njih te im može dodatno otežati prohodnost kroz cjelokupni proces školovanja. Postoje brojni primjeri gdje se to može uočiti iz prve ruke. Posvojena djeca su iskusila gubitak bioloških roditelja tako da baziranje nastave na konceptu tradicionalne obitelji može potencijalno biti traumatično za njih (Vučković, 2016, str.144).

Također, postoji mogućnost da su bila zlostavljana i zapuštena od strane bioloških roditelja što još dodatno otežava rad na određenim zadacima koji traže informacije o biološkim roditeljima (Hrabar, 2008;1107). Djeca koja su posvojena u ranoj dobi nemaju nužne informacije za određene zadatke koji se fokusiraju na obitelj. Zbog toga je bitno da se zadatci mogu modificirati kako bi dijete moglo sudjelovati u njihovom rješavanju bez osjećaja da je isključeno iz nastavnog procesa (Vučković, 2016, str.139).

Primjer školskih zadataka koji mogu predstavljati problem za posvojenu djecu. Oni uključuju donošenje slika kada su bili bebe, zadatke s obiteljskim stablom, autobiografije i povijest obitelji, zadatci koji se baziraju na kulturnom i etničkom nasljedstvu te zadatci koji zahtijevaju stvaranje lente vremena s bitnim događajima u životu. Nije teško uočiti zašto zadatci ovakve vrste predstavljaju problem za posvojene učenike.

Kako bi uspješno izvršili date zadatke, učenici moraju koristiti informacije koje nemaju ili ih se ne žele prisjećati zbog određene traume na koju ih asociraju. Zadatci koji zahtijevaju od učenika donošenjem fotografija te konstruiranje obiteljskog stabla su pogotovo problematični. Razlog za to je činjenica da posvojena djeca često nemaju pristup fotografijama iz perioda kada su bila dostupna za usvajanje te nemaju dostupne informacije o periodu života prije samog posvojenja.

3. IZAZOVI RODITELJA KOD MEĐUNARODNOG POSVOJENJE DJECE

Često potencijalni posvojitelji odluče da žele posvojiti dijete iz inozemstva. S obzirom da u RH ne postoji ovlaštena agencija za posredovanje pri međunarodnom posvojenju, proces posvojenja iz inozemstva je malo drugačiji. Međunarodno posvojenje je pojam koji uključuje svako posvojenje u kojem dijete mijenja državu svog stalnog i redovitog boravka u svrhu posvojenja, a neovisno o djetetovom državljanstvu i državljanstvu njegovih posvojitelja. Praksa takve vrste posvojenja započinje nakon Drugog svjetskog rata, a razvija se tijekom desetljeća u mnogim svjetskim državama sve do danas.

3.1. Međunarodna konvencija o posvojenju i propisi koji određuju međudržavno posvojenje u RH

Prilikom razmatranja posvojenja djeteta iz druge države, važno je uzeti u obzir je li država podrijetla djeteta ugovorna stranka Konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem jer se procedure između države koja je ugovorna stranka Konvencije i države koja nije uvelike razlikuju. Prema Zakonu o potvrđivanju Konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem (NN 5/2013) konvencijom se osigurava da se međunarodno posvojenje provodi u skladu s dobrobiti djeteta i uspostavljaju se internacionalni standardi za postupanje i suradnju među državama koje su ugovorne stranke prema (Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem).

Također, sprječava otmicu, krijumčarenje i trgovinu djecom te osigurava priznanje posvojenja u svim državama ugovornicama. Ova konvencija do sad ima 95 država potpisnica, a u RH je na snazi od 1. travnja 2014 (Milinović 2008, str.183). Međudržavno posvojenje u RH

određuju propisi, a to su Obiteljski zakon, Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem i Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaju stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju izvješća o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenja registra o posvojenjima prema (Središnji državni portal).

3.2. Postupak posvojenja iz inozemstva

Prvi koraci postupka međudržavnog posvojenja su isti kao i kod posvojenja unutar RH. Potencijalni posvojitelji predaju zahtjev za stručnim mišljenjem o podobnosti i prikladnosti te izražavaju namjeru posvojenja. Također, neovisno iz koje države se posvaja ili ako se posvaja iz inozemstva, svi potencijalni posvojitelji moraju biti upisani u Registar potencijalnih posvojitelja. Za posvojenje iz inozemstva je također obavezna priprema i edukacija posvojitelja. Prilikom odabira države iz koje se želi posvojiti, potencijalni posvojitelji sami istražuju propise, zakone i kriterije željene države.

Također, važno je provjeriti je li država iz koje se želi posvojiti ugovorna stranka Haške konvencije. Zakonski okviri, propisi i kriteriji razlikuju se od države do države, odnosno kriteriji za dob potencijalnih posvojitelja, bračni i financijski status, seksualna orijentacija i drugi. Isto tako, države mogu imati određene kriterije i za djecu koja se posvajaju izvan države, a to mogu biti dob, etničko podrijetlo ili zdravstveno, odnosno razvojno stanje. Usto, država može propisati i druge obveze kao što su naknada troškova međunarodnog posvojenja, broj posjeta potencijalnih posvojitelja ili obavezno vremensko razdoblje boravka u državi podrijetla djeteta.

Na primjer, u Poljskoj, koja je potpisnica Haške konvencije, prednost imaju katoličke obitelji, bračni parovi i samci te osobe do 40 godina starije od djeteta. Također, propisana je obveza praćenja nakon posvojenja te su obavezna pet izvještaja u dvije godine objašnjava (Jakovac Lozić, 2006, str. 72). Ako se potencijalni posvojitelji odluče na posvojenje iz jedne od država potpisnica Haške konvencije, tada Središnjem tijelu za provedbu Konvencije, odnosno u RH Ministarstvu socijalne politike i mladih (dalje u radu MSPM), predaju zahtjev za međudržavno posvojenje.

MSPM je dužno kontaktirati Središnje tijelo države iz koje dijete potječe te pribaviti sve informacije o suradnji s dotičnom državom. Ukoliko se potencijalni posvojitelji odluče za posvojenje iz neke od država koje nisu potpisnice Haške konvencije, nakon pribavljenog stručnog mišljenja od strane CZSS samostalno se obraćaju nadležnom tijelu za međunarodno posvojenje države koju su odabrali (Jakovac Lozić, 2006, str.133).

Mnoge države pri postupku međunarodnog posvojenje očekuju da će potencijalni posvojitelji imati pripremljen dosje. Dosje se sastoji od svih dokumenata koje su potencijalni posvojitelji već predali za potrebe stručnog mišljenja o prikladnosti i podobnosti, ali prevedenih na jezik države iz koje se želi posvojiti. Prijevod se mora napraviti od strane sudskog tumača te ti dokumenti moraju biti legalizirani za međunarodno korištenje od strane Općinskog suda.

Neki od dokumenata koje dosje mora sadržati su potvrda liječnika o zdravstvenom stanju potencijalnih posvojitelja, potvrde o financijskom stanju i primanjima od banke i poslodavca, potvrda o bračnom statusu, potvrde o zaposlenju, potvrde o nekažnjavanju, preslike putovnica potencijalnih posvojitelja, fotografije potencijalnih posvojitelja i njihovih kućnih ljubimaca, uže i šire obitelji te prostora u kojem stanuju.

Također, dosje mora sadržavati mišljenje CZSS o podobnosti i prikladnosti te eventualna pisma preporuke od članova obitelji, prijatelja, poslodavca ili drugih osoba iz života potencijalnih posvojitelja prema (Središnji državni portal). Nakon predanog dosjea i kada su potencijalni posvojitelji odabrani kao posvojitelji određenog djeteta, nadležne službe iz države podrijetla djeteta moraju poslati sve informacije o djetetu koje su dostupne. Te informacije uključuju fotografije djeteta, izvještaj o zdravstvenom i razvojnem stanju te podatke o biološkoj obitelji djeteta.

Potencijalnih posvojiteljima se preporučuje savjetovati se s pedijatrom i razvojnim stručnjakom glede analize primljenih informacija o djetetu prema (Središnji državni portal). Ukoliko se obje strane usuglase da je postupak posvojenja moguće nastaviti, omogućuje se upoznavanje potencijalnih posvojitelja s djetetom. U nekim državama kao što su neke južnoafričke države, upoznavanje s djetetom je moguće odmah po dolasku u državu, a u nekim država istočne Europe potencijalni posvojitelji moraju prvo ispuniti dio procedure posvojenja.

3.3. Formaliziranje međunarodnog posvojenja i prava koja proistječu iz međunarodnog posvojenja

Pri finaliziranju postupka međudržavnog posvojenja iz države potpisnice Haške konvencije, Središnje tijelo dotične države izdaje potvrdu sukladno članku 23. Konvencije koja potvrđuje da se postupak posvojenja proveo u skladu s Konvencijom. Ova potvrda omogućuje da se posvojenje priznaje u svim državama potpisnicama Konvencije. Prilikom završetka postupka posvojenja iz države koja nije potpisnica Haške konvencije, posvojitelji Općinskom sudu moraju predati zahtjev za priznanjem strane odluke.

Nakon donesene važeće Odluke o posvojenju, dijete se može upisati u matične knjige RH, čime dobiva matični broj građana (dalje u radu OIB) i hrvatsko državljanstvo. Dužnost posvojitelja je obavijestiti CZSS i MSPM (kod posvojenja iz nekonvencijskih država) o zasnovanom međunarodnom posvojenju (Milinović 2008, str.182). Učinci međunarodnog posvojenja su isti kao i učinci posvojenja unutar Republike Hrvatske te posvojitelji dobivaju jednaka prava i obveze kao i drugi posvojitelji iz republike Hrvatske.

3.4. Iskustva i potrebe posvojiteljskih obitelji

Danas se posvojenje prvenstveno smatra najkvalitetnijim oblikom trajnog zbrinjavanja djece koja nemaju odgovarajuću roditeljsku skrb. Potrebno je omogućiti posvojenom djetetu odrastanje u obiteljskom okruženju, a posvojiteljima da ostvare željeno roditeljstvo prema (ADOPTA). Naime, činjenica je da posvojiteljska obitelj od početka nastaje na posve drugačiji način od biološke. Nakon što se odluče posvojiti dijete, potencijalni posvojitelji najčešće moraju pokazati iznimno puno upornosti i strpljivosti kako bi realizirali roditeljstvo

ADOPTA udruga za potporu posvajanju je 2014. godine provela istraživanje na temu Problemi i potrebe posvojiteljskih obitelji tijekom procesa prilagodbe i integracije posvojene djece u obitelj, odgojno-obrazovne institucije i okolinu. Prilikom provođenja istraživanja prikupljene su informacije o teškoćama i problemima posvojiteljskih obitelji iz RH te o specifičnim poteškoćama s kojima se suočavaju posvojenici i posvojitelji, a koje ne mogu biti riješene bez pomoći nadležnih institucija i stručnjaka. Informacije su se prikupljale od ukupno 46 posvojitelja, od čega su sudjelovali 42 žene i 4 muškarca.

Istraživanje se provelo u dvije faze, prva faza se sastojala od dubinskih intervjua i fokusnih grupa, a druga faza od upitnika. Rezultati ovog istraživanja pokazali su da postoje problematična područja koja su nedovoljno uređena trenutnim zakonskim propisima te da postoji određeni diskontinuitet u provođenju posvojenja od strane nadležnih institucija socijalne skrbi. Rezultati ovog istraživanja pokazali su manjak propisanih standarda pri provođenju posvojenja, odnosno ukazali su na nejasne korake postupka posvojenja i na neodređenost odgovornosti pojedinih ustanova u postupku te na manjak propisanih rokova za postupanja nadležnih institucija.

Također, pokazalo se da su stručni radnici za socijalnu skrb premalo educirani na područjima posvojenja te isto tako, ukazali su se problemi nedovoljne edukacije potencijalnih posvojitelja. Potencijalni posvojitelji često su prepušteni sami sebi i sami se pripremaju za izazove postupka posvojenja čitanjem literature, često i na stranim jezicima. Isto tako, ovo istraživanje je ukazalo na problem dostavljanja nepotpunih informacija o djetetu potencijalnim posvojiteljima te manjak savjetovanja i pojašnjenja vezanih uz eventualne razvojne poteškoće djeteta koje se posvaja.

U trenutku provedbe ovog istraživanja u Hrvatskoj nije bilo službeno propisanih edukacija na temu pripreme i prilagodbe na proces posvojenja organiziranih od strane države, već su se posvojitelji većim dijelom snalazili sami pomoću literature ili su se okretali edukacijama koje su organizirale neformalne organizacije kao što je primjerice ADOPTA. Također je važno spomenuti da navedene neslužbene edukacije nisu bile dostupne svim potencijalnim posvojiteljima što radi udaljenosti što radi manjka informacija.

Također, tijekom istog razdoblja nije postojala kontinuirana i organizirana potpora posvojiteljima nakon zasnivanja posvojenja, odnosno od strane države nije bila osigurana podrška koja bi olakšala proces prilagodbe te pomogla u otklanjanju eventualnih problema tijekom procesa prilagodbe. Ispitanici smatraju kako socijalni radnici nisu dovoljno educirani na području posvojenja te da postoji potreba za specijaliziranim socijalnim radnicima koji se bave isključivo ili pretežito procesima posvojenja.

Veliki problem ispitanici navode trajanje procesa posvojenja te smatraju da se proces bespotrebno odugovlači često radi papirologije, ali najčešće radi manjka propisanih rokova za odrađivanje procesa posvojenja. Manjak rokova rezultira predugim čekanjima na odluku Ministarstva te time dijete provede nepotrebno dodatno vrijeme unutar institucije ili udomiteljske obitelji prema (ADOPTA).

Također ispitanici su se požalili na primitak nepotpunih informacija od strane Centra za socijalnu skrb. Tako primjerice jedni posvojitelji nisu dobili nikakvu informaciju o djetetovom poremećaju ponašanja i ADHD-u. Ispitanici su naglasili važnost primitka potpunih informacija, pogotovo potpunih medicinskih anamneza što je od velike važnosti u slučaju budućih zdravstvenih problema.

Program se edukacije i pripreme posvojitelja „Škola za posvojitelje“ provodi u okviru rada udruge „Na drugi način“ pod pokroviteljstvom Grada Zagreba, Gradskoga ureda za zdravstvo, rad i socijalnu skrb. Program se provodi kontinuirano od 2005. godine do danas, a primarno je namijenjen potencijalnim posvojiteljima, koji su podnijeli zahtjev za obradu i posvojenje djeteta Centru za socijalnu skrb i onima koji o tome tek razmišljaju, ali i posvojiteljima koji žele unaprijediti roditeljske vještine i steći nova znanja o odgoju djece te stručnjacima koji rade s potencijalnim posvojiteljima i posvojiteljskim obiteljima.

Dugoročni su ciljevi programa osnaživanje obitelji kroz stjecanje potrebnih vještina i znanja u obavljanju odgovorne i zahtjevne uloge posvojitelja, pridonosenje boljem razumijevanju problematike posvojenja i potreba posvojene djece, usvajanje znanja i vještina potrebnih za rad stručnjaka s posvojiteljskim obiteljima, razvoj promocija posvojenja te stvaranje uvjeta za pravilan psihofizički, socijalni i emocionalni razvoj posvojene djece prema (NA DRUGI NAČIN).

Kratkoročni su ciljevi programa pomoći potencijalnim posvojiteljima u razrješavanju dvojbi vezanih za odluku o posvojenju djeteta, njihovo upoznavanje s razvojnim potrebama djeteta, pomoći potencijalnim posvojiteljima da spremnije dočekaju probleme odrastanja djeteta i da pronađu najpovoljnije rješenje za probleme s kojima se suočavaju, pomoći u razrješavanju dilema vezanih uz roditeljske uloge te razvoj komunikacijskih, socijalnih i roditeljskih vještina.

Sadržaj se programa odnosi na postupak posvojenja, rast i razvoj djeteta, razvoj vezivanja i privrženosti, razvoj i formiranje identiteta djeteta, važnost porijekla i bioloških roditelja u životu djeteta, probleme separacije i gubitka bioloških roditelja, kako i kada reći djetetu da je posvojeno, kako se nositi s gubitkom, proces tugovanja, značaj posvojenja djece koja su prošla rano djetinjstvo, posvojenje i razvojni periodi, poteškoće i potrebe posvojenog djeteta, važnost pozitivne veze između posvojitelja i djeteta, emocije i njihova kontrola, samopouzdanje djeteta, disciplina i odgojne metode.

Program se provodi u okviru 12 do 13 trosatnih konceptualno i tematski povezanih radionica, koje provode posebno educirani voditeljski timovi stručnjaka za podršku posvojiteljskim obiteljima. Odvija se jednom tjedno u popodnevnim satima u malim grupama do dvanaest polaznika uz stručno vođenje dviju voditeljica. Susreti uključuju kratka predavanja, diskusije na predložene teme ili slobodne teme, interakcijske vježbe u koje su uključeni svi članovi grupe te razmjenu iskustava. U program se često kao gosti, uključuju i posvojitelji koji su završili program pripreme posvojitelja i imaju iskustva u roditeljstvu posvojene djece. Program je besplatan, a odvija se uz potporu Ministarstva socijalne politike i mladih, Grada Zagreba, Gradskoga ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

4. ZAKLJUČAK

Obitelj i obiteljsko funkcioniranje je jedan od najvažnijih faktora u kvalitetnom dječjem razvoju. Dužnost Centara za socijalnu skrb je procijeniti je li obiteljsko okruženje prikladno za dijete i da li je u skladu s djetetovom dobrobiti. Ukoliko Centar za socijalnu skrb procijeni da se dijete mora izdvojiti iz svoje vlastite obitelji, njihova je dužnost dijete smjestiti u najbolji mogući smještaj koji je u skladu s djetetovom dobrobiti i može mu pružiti potrebne uvjete za rast i razvoj.

Kod posvojiteljskih obitelji, posvojitelji se često žale na manjak standarda u procesu posvojenja od strane nadležnih službi te na manjak propisanih rokova određenih za procese posvojenja. Također, potencijalni posvojitelji nemaju službeno propisane edukacije kroz koje bi se pripremili na procese posvojenja te prilagodbe nakon zasnivanja posvojenja. Posvojenje je izrazito složen pravno-psihološki proces iz kojega za sve sudionike proizlazi nešto dobro.

Sama procedura od trenutka kad posvojitelji predaju zahtjev za posvojenjem do trenutka kad postaju tek potencijalni posvojitelji, može potrajati od nekoliko mjeseci do nekoliko godina što je veoma stresan i iscrpljujući period. Stoga smatram, da bi za proces zasnivanja posvojenja bilo potrebno pronaći brži, ali ujedno i adekvatniji način, ne samo zbog teškoća koje doživljavaju posvojitelji, već i zbog djece koja, pri takvim dugogodišnjim procedurama najviše ispaštaju.

Ako procedura zasnivanja posvojenja potraje i do nekoliko godina, trogodišnjak već postaje školarac, koji samim time nije dijete koje će biti lako posvojeno. Stoga je nužno pitanja dugotrajnosti postupka posvojenja i neposvojitosti djece starije dobi, uzeti kao goruća pitanja koja se moraju nametnuti zakonodavstvu da bi se dogodile izmjene. Kada konačno prođe taj neiscrpno dug period zasnivanja posvojenja i dođe do upoznavanja i susreta s djetetom, kojemu će vjerojatno postati roditelji, razdoblje stresa za posvojitelje ne prestaje, već počinje nova etapa stresa, straha, nesigurnosti i brige.

S druge strane, dijete, koje je pretrpjelo traume u biološkoj obitelji, preživjelo odvajanje od iste, te iskusilo nimalo jednostavan i lak život u institucionalnoj skrbi, ponovno se pri susretanju s posvojiteljima izlaže velikom stresu i posve novome iskustvu. Nadalje smatram, da iako je zakonom propisana obavezna priprema posvojitelja i djeteta, da bi ona trebala biti duža i kvalitetnija za razliku od procesa zasnivanja posvojenja te da bi uz tu nužnu pripremu

od strane Centra za socijalnu skrb, posvojiteljima trebala biti osigurana i dodatna priprema i edukacija prije no što posvoje dijete, a posebno i nakon što se posvojenje završi. Naglašavamo potrebu stručne podrške i savjetovanja i nakon posvojenja jer bi ona bila od izrazite pomoći posvojiteljima da se nose sa svim teškoćama prilagodbe. Također, bi takva podrška značila mnogo i za dijete jer bi ono shvatilo da mu nova obitelj ne predstavlja samo dom, kojemu se treba prilagoditi, te da nije samo prebačeno na drugo mjesto u kojemu će živjeti, već da je zapravo ono, njegovo mišljenje i njegovi osjećaji u cijeloj toj situaciji najvažnije.

Autorica ovog rada zaključuje da bi se procesi udomljavanja i posvajanja djece trebali ubrzati kako bi se boravak djeteta u privremenoj skrbi smanjio i smatra da bi se socijalni radnici i djelatnici Centara za socijalnu skrb trebali bolje educirati u temama posvojenja i nadležnosti različitih institucija koje sudjeluju u procesu posvojenja. Isto tako, autorica smatra da bi se trebali odrediti specifični rokovi unutar kojih se određena dokumentacija treba procesuirati ili unutar kojih moraju biti donesene odluke nadležnih ustanova.

LITERATURA

KNJIGE

1. Alinčić, M., Hrabar, D., Korać, A. (2006). *Uvod u obiteljsko pravo*. Zagreb : Narodne novine.
2. Bakarić Abramović, A., Jakovac Lozić, D (2009). *Posvojenje // Obiteljski zakon (tekst zakona s napomenama, uputama i sudskom praksom, pojmovno kazalo, drugi izvori obiteljskog prava) / Grubić, Vesna (ur.)*. Zagreb : Narodne novine, 2009. Str. 160-188.
3. Belmarić, J. (2016). *Kako pripremiti dijete za posvojenje - Priručnik za sudionike posvojenja*. Zagreb: ADOPTA - Udruga za potporu posvajanju.
4. Degmenčić, P. (2004). Dvadesetogodišnje iskustvo u postupku posvojenja u centru za socijalnu skrb Osijek: Odabir potencijalnih posvojitelja i susret s djetetom. U: K. Radat (Ur.), *Uloga socijalnog rada u zaštiti djece - Zbornik radova*. Hrvatska udruga socijalnih radnika, str. 156-166.
5. Hrabar, D., Korać, A. (2003). *Primjena obiteljsko pravnih mjera za zaštitu dobrobiti djece te zasnivanje posvojenja bez pristanka roditelja - Istraživanje iskustva iz prakse*. Zagreb: Sveučilišna tiskara d.o.o.
6. Jakovac Lozić D. (2000). *Posvojenje*. Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu.
7. Jakovac Lozić, D. (2006). *Međunarodno posvojenje : (obiteljsko pravni aspekti)*. Split: Pravni fakultet.
8. Konštajn, D. (2010). *Dajući dom dajemo sebe : priručnik za udomitelje djece*. Zagreb : Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece.
9. Rech-Simon, C. (2017). *Savjeti za preživljavanje za roditelje posvojene djece*. Zagreb : Naklada Veble.

STRUČNI I ZNANSTVENI ČLANCI

1. Ajduković, M. (2004). Pristupi zbrinjavanju djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Europi. *Revija za socijalnu politiku*. Vol.11 No.3-4, str. 299-320. Preuzeto 26.2.2021.: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=47696
2. Hrabar, D. (2008). *Posvojenje na razmeđu interesa posvojitelja i posvojenika*, Znanstveni rad 58 (5/listopad) str. 1107-1138. Preuzeto 26.2.2021.: <http://hrcak.srce.hr/29141>

3. Milinović D. (2008) *Pravilnik o metodama utvrđivanja podobnosti za posvojenje i vođenju središnjeg očevidnika o potencijalnim posvojiteljima i posvojenjima*. Preuzeto 28.2.2021.:<http://digured.srce.hr/arhiva/263/33321/www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2008/2590.htm>
4. Vučković, J. (2016) *Implicitni stavovi prema posvojenoj djeci : treba li budućim stručnjacima (dodatna) edukacija o temi posvojenja?* // *Suvremena psihologija*. 19 (2016), 2 ; str. 135-148. Preuzeto 26.2.2021.: <https://hrcak.srce.hr/190233>

ZAKONI

1. Konvencija o pravima djeteta (2001). Preuzeto 27.2.2021. s https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/medjunarodni/konvencija_o_pravima_djeteta.pdf
2. Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaju stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju izvješća o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenja registra o posvojenjima članka 204. stavka 4. Obiteljskog zakona (»Narodne novine«, broj 75/2014). Preuzeto 28.2.2021. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_09_106_2053.html
3. OBITELJSKI ZAKON NN 103/15, 98/19 (2015). Preuzeto 1.2.2021. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_09_103_1992.html
4. Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem (2013). Preuzeto 1.2.2021. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2013_06_5_53.html

INTERNET

1. Službena stranica ADOPTA Udruga za potporu posvajanju. Preuzeto 1.3.2021.: <http://www.adopta.hr/>
2. Središnji državni portal. Preuzeto 29.2.2021.: <https://gov.hr/moja-uprava/obitelj-i-zivot/roditeljstvo/posvojenje/530>

TUMAČ KRATICA

CZSS	Centar za socijalnu skrb
MSPM	Ministarstvu socijalne politike i mladih
NN	Narodne Novine
OIB	Jedinstveni matični broj
RH	Republika Hrvatska

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Ja, Lana Šoštarić, svojim potpisom potvrđujem da sam samostalno napisala završni rad pod naslovom *Izazovi posvojenja djeteta*, a pod stručnim vodstvom mentora prof.dr.sc.Siniše Opića i sumentorice dr.sc.Tihane Kokanović te da sam njegov autor.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi i primjereno navedeni u popisu literature.

Petrinja, srpanj, 2021.

Lana Šoštarić